

I. A. TRIEDE ŠTÁTNEJ MEŠTIANSKEJ ŠKOLY V GELNICI

Bratislava 16. apríla 1948

Milí žiaci!

Prichodí mi odpovedať na dva Vaše listy. Hoci sa patrí dobre vychovanému človekovi odpovedať na každý list, na Váš list z februára som neodpovedal schválne. Vy dobre viete prečo. Oznámili ste mi v ňom, že skoro polovica žiakov z tej slávnej „mojej“ triedy prepadla. Len jedna vec ma tešila pri tomto oznámení, a to, že ste sami uznali, aká práca, taká pláca. Väčšmi ma potešil Váš druhý list, kde mi píšete, že sa usilovne učíte. Ďakujem Vám, teší ma to aspoň tak, ako Vaše blahoželania k môjmu opätovnému ustanoveniu za povereníka školstva a ako Vaše pranie k nedávnym veľkonočným sviatkom.

Teší ma tiež, že Váš pán triedny je už zdravý a už Vás ďalej vedie. Šetríte ho. Pomáhajte mu v jeho práci tým, že budete presne plniť povinnosti, ktoré Vám ukladá.

Som veľmi rád, že na občianskej náuke sa dozvedáte aj jedno-druhé o tom, čo nového. Ste deti chudobných, pracovitých ľudí. To, čo sa deje a o čo sa usilujeme, je v ich prospech, v prospech ich ľudskejšieho života. Avšak plné ovocie všetkého toho, o čo sa dnes usilujeme, až Vy budete požívať. Odrazu, čarovným prútikom, nikto svet na lepšie neobráti. To sa dá urobiť len usilovnou prácou. To, čo sa teraz urobilo a robí, dáva len možnosti, otvára len cestu k lepšiemu usporiadaniu vecí u nás v prospech všetkých našich drobných ľudí, takých, akými sú Vaši rodičia, Vaši bratia, Vaši známi. Keď hovorím, že požívateľmi ovocia našich dnešných úsilií budete až Vy, nerozumejte tomu tak, že Vy o nič sa starať nemusíte a pokojne, bez námahy vojdete do lepších čias, priaznivejších pomerov ako rozprávkoví vandrovníci do paláca na stračej nôžke. I Vy len tak budete ležať, ako si usteliete. Vás čaká zodpovedná

práca udržať a rozvinúť všetko to, čo mi dnes vytvárame spoločne s rodičmi mnohých z Vás a spoločne s mnohými z Vašich učiteľov. A uvediem Vám hneď aj príklad: Teraz sme urobili nový školský zákon. Som presvedčený, že je to dobrý zákon. Preto dobrý zákon, lebo každému nášmu mladému občanovi umožňuje jednaké a spoločné štúdium a každému študentovi dáva jednaké podmienky pre ďalšie štúdiá po skončení povinnej školskej dochádzky. Ale zákon sám, to je iba rámeček, do ktorého sa obraz musí nasadiť. Zákon sám, to je len cesta, po ktorej kroky treba urobiť, aby sme sa k cieľu dostali. Vyžiada si veľa námahy všetkých terajších budovateľov nášho školstva a pravdepodobne ešte aj mnohých z Vás, ktorí sa na učiteľstvo dáte, kým skutočne každé slovenské decko bude môcť aj dochodiť do svojej päťročnej národnej, štvorročnej strednej školy a stať sa buď na odbornú školu nižšieho stupňa a potom do života, buď na štúdiá ďalšie.

Tak, vidíte, milí žiaci, ako tesne súvisia naše starosti. Len o to Vás žiadam ešte raz, aby ste sa dobre pripravovali na ich zvládnutie až príde Váš čas a Vy budete stáť za katedrou alebo v zákonodarnom zbore, či niektorý z Vás snáď i sedieť za stolom povereníckym.

Pozdravte mi srdečne Vášho triedneho pána učiteľa a srdečne si pozdravujem Vašich rodičov ako aj všetkých Vás.

L. Novomeský

Gelnickí žiaci napísali povereníkovi školstva 10. II. 48: „Milý pán básnik! So žiaľom v srdci Vám oznamujeme, že skoro polovica žiakov prepadla. Nehnevajte sa, že tak zneuctujeme Vaše meno, ktoré nesie naša trieda. Sľubujeme, že do konca roku budeme sa snažiť, aby z Vašej triedy ani jeden žiak neprepadol. Keď sme dostali vysvedčenia, niektorí žiaci neboli s nimi spokojní. Nedalo sa nič robiť. Aká práca, taká pláca. Srdečne Vás pozdravujeme a prosíme Vás, aby ste nám opäť napísali...“

Druhý list nie je datovaný, ale Gelníčania ho asi poslali začiatkom apríla. Ospravedlňujú sa, že tak dlho nepísali. „Dozvedeli sme sa, že ste veľmi zaujatý v práci. Bolo to pre nás veľkou radosťou, keď nám náš triedny

učiteľ oznámil, že ste naďalej povereníkom školstva. Srdečne Vám blahoželá celá Vaša trieda. To, čo ste rečnili pánom učiteľom... Učíme sa usilovne. Náš triedny pán učiteľ bol dva týždne v nemocnici. Už vyučuje a na občianskej náuke nám všeličo rozprával, čo nového...“

Možno predpokladať, že korešpondencia medzi povereníkom školstva a „jeho“ triedou na gelnickej meštianke pokračovala, v archíve sa však zachovali už len listy z roku 1949 (asi nie všetky). 17. III. žiaci Novomeskému oznamujú smrť spolužiaka a novinky v škole, povereník im odpovedá 24. III. (list koncipoval osobný tajomník, Novomeský ho mierne upravil). 2. VI. 1949 sa Gelničania ospravedlňujú, že dlho nepisali, ale „milý súdruh básnik“ bol určite zaujatý IX. zjazdom KSC. Idú na výlet do Tatier a pozývajú aj jeho pozrieť sa na kamzíkov a „užiť tatranský vzduch po namáhavej celoročnej práci“. (Tajomník Rehák im odpísal, že povereník odcestoval do Moskvy na tri týždne.) 23. VI. referujú o výlete, ľutujú, že nebol s nimi (iste by bol vytvoril „báseň v chate večer“), Novomeský sa poďakoval 27. VI. (koncept napísal tajomník Ambrus) a o. i. je zvedavý, či si zlepšili prospech z polroku. 30. VI. 1949 mu odpísali, že „skákali od radosti“, lebo len dve percentá žiakov prepadli a niekoľkí majú reparáty („ale to sa doučia“). Želajú mu „dlhé prázdniny“ a veria, že keď sa o dva mesiace znovu stretnú v novej budove, príde ich navštíviť.

Viac listov medzi Novomeským a Novomeského triedou na meštianskej (neskôr strednej) škole v Gelnici sa nezachovalo.

Povereník školstva dostával ojedinelé listy aj z iných škôl, ale podobný dlhodobjší kontakt ako v gelnickom prípade sa nevyskytol. (Treba pripomenúť, že sa začal už v jeseni 1947 —pozri list z 29. XI. v I. zv.)